

A kötet trufái már közelebb állnak a magyar népmesekincs azonos műfajához. Ezekben (*A két hazug, A három vidám fivér, Bolond Jankó*) a már ismert tréfás fordulatokkal találkozunk, és befejezésül is összhangban van szövegükkel. *A bolondos Liza* elkeseredett férje mérgeiben megállapítja: „Igaz a volt öregapámnak, aki mindig azt mondta: Egy ostoba feleség rosszabb, mint a pestis! Több bajt okozhat, mint víz és tűz együtt! Ég óvjon minden embert az ilyen szerencsétlenségtől. Azzal futott, futott... az asszony csak szaladt utána hátán az ajtóval. És még tán ma is szalad, hacsak oda nem ért azóta a bolond asszonyok falujába, ahol az okos asszonyok folyton hordják szitában a vizet a konyhára, és le nem telepedett náluk.”

Végül a mesék ismeretében mi is nyugtázhatjuk az egyik romániai mesekatalógus szerkesztőjének megállapítását, miszerint: „Az erdélyi szász mesék abban a formában, ahogyan Josef Haltrich összegyűjtötte és egyszerűen újra elmesélte őket, tartalmilag nem emelkednek ki a szászok mellett Erdélyben élő magyarok és románok mesekincséből.” Állítását még annyival megtoldhatjuk, hogy esztétikailag sem érik el ezek szintjét.

VAJDA Zsuzsa

SZÍNHÁZ

SZABÓ ISTVÁN (ÉS VARGA ZOLTÁN) TÜKRÉI

Ennek az előadásnak* igazi főszereplői a tükrök.

Azok a színházi sminkelőasztalokra szerelt tükrök, amelyek az előadásra készülő színészekkel együtt a nyitott színpad előterében fogadják a közönséget. Ez az előjáték nem színház a színházban célzatú megoldás. Nem is a nézőknek az előadást megelőző percek kulisszatitkaiba való beavatását célozza. Inkább csak, egész kis mértékben, mindössze a jelzés szintjén utal arra, hogy ami készülődik, az játék, más szóval: színház. De legfontosabb jelentése az előjátéknak, hogy alkalmat adjon a tükrök megjelenésére, bevezesse a tükröket abba a játékba, amely az előadás és a nézők között történik majd. A szándékot sugallja, hogy a színészek besminkelése nem az érkezés előtt történik, még csak nem is megírt színpadon. A színészek többnyire nem is

* Varga Zoltán: A tanítvány. Szabadkai Népszínház. Rendező: Szabó István. Díszlet: Petrik Pál. Jelmez: Anna Atanacković. Zene: Megyeri Lajos. Színészek: Korica Miklós, Jónás Gabriella, Barácius Zoltán, Árok Ferenc, Kovács Frigyes, Földi László, Nagy István, Albert János, Godányi Zoltán, Sánta P. Lajos, Szabó Ferenc, Bata Ferenc, Medve Sándor, Sebestyén Tibor és Szél Péter.

a tükrök előtt ülnek, hanem csak bele-belenéznek a tükörbe, inkább a sminkelőasztalok mellett állnak, s láthatóan arra törekednek, hogy minél kevésbé takarják le a közönség felé villogó tükörfelületeket. Lássék: a tükrök itt kizárólag a közönségért vannak.

(Most, utólag ötlük fel: kár, hogy az előcsarnokban, a ruhatár előtt, a dohányzóban nem helyeztek el néhány tükröt, melléjük néhány beöltözött színészt vagy statisztát, akik a közönséget frizurájuk, nyakkenőjük állásának ellenőrzésére biztatták volna, ha már a színpad és a nézőtér elkülönülése nem teszi lehetővé, hogy a közönség a nézőtérre lépéskor — a tükrökbe pillantva — találkozzon önmagával, ahogy a kezdés előtti kezdés igazi funkciója megkívánná.)

Azok a sminkelőtükrök, amelyek az előadás megkezdésekor hátra kerülnek a fenékfal elé, hogy visszatükröztető „kulisszákként” zárják körül az előadás kevés gesztusú jeleneteit, és visszhangként irányítsák felénk az erkölcsi dilemmák között kötéltańcot járó mondatokat, kétélyeket . . .

(— Mi célravezetőbb: a következetes etika vagy az ügyes taktika?

— Mikor használunk magunknak és az általunk képviselt ügynek: ha kompromisszumot kötünk, vagy ha makacsul kitartunk vélt igazunk mellett?

— Mit válasszunk: a fizikai vagy az erkölcsi megsemmisülést?

— Az utókorban felmagasztosuló mártíromságot vagy a túlélés féregnyí dimenzióját?

— Hol vannak egy igazság határai?

— Léteznek-e általános igazságok, vagy „minden igazság csak a lehetőségeken belül igazság”, a lehetőségeken túl viszont értelmetlen fanatikummá torzul?

— Az igazság érdekében gyakran hazugságra van szükség?

— Nincs igazság kompromisszumok nélkül?)

Ugyanazok a sminkelőtükrök, amelyek az előadás végén visszakerülnek az előszínpadra, de most már színészek nélkül, azzal a leplezetlen szándékkal, hogy a közönség magára maradtan — agysejtjeiben a felélvellt kérdésgolyókkal — önmagát lássa viszont, arra kényszerüljön, hogy szembenézzen — önmagával.

Így láthatja meg magát a játékeretet körülvevő tükrökben az előadás.

Így szólhatnak a tükrökből hozzánk az író mondatai.

És így láthatjuk meg bennük — az előadásban és a drámában — magunkat: mi nézők.

„ . . . sikerült színpadi műről akkor beszélhetünk csak, ha az egymással szembekerülő szereplők mindegyikének igaza van — a maga módján” — nyilatkozta a bemutatót megelőzően az író. Kiegészítésként — most már nemcsak a dráma, hanem az előadás birtokában —: sikeres előadás-

ról pedig akkor beszélhetünk csak, ha a nézők gondolatilag, érzelmileg érintetteké lesznek,

Ennek az előadásnak elsősorban azért igazi főszereplői a tükrök, mert az érintetté válás funkcionális előidézői, tudatosítói. A tükrökben kei életre a tézisdráma elvontsága, s lesz belőle magunkra vonatkoztatható eleven egyedi valóság.

(Ahogy kár, hogy a színházba érkező közönséget nem fogadták, már a ruhatárnál, az előcsarnokban szembesülő pillantásokra kényszerítő tükrök, ugyanúgy kár volt lemondani arról az ötletéről, hogy a nézőterről távozó közönség hatalmas tükörfelületekbe ütközve nézzen önmaga arcába, tekintetébe...)

GEROLD László

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

A SZÜLŐFÖLD HOMOKJA

(*Petrik Pál retrospektív kiállítása, 1946—1979*)

Az újvidéki Modern Művészetek Képtárának és a szabadkai Városi Múzeum Képtárának szervezésében végre megrendezték ezt a kiállítást — Petrik Pál alkotóművészetének alapos áttekintését. Decemberben Újvidéken, a múlt év utolsó napjaiban (december 26-tól) pedig Szabadkán tekinthették meg Petrik művészetének kedvelői e szerény, szorgalmas ember és sajátos festő számos alkotását.

Érdekes, hogy habár szinte festékszagban nőtt fei, elég későn kezdett festeni. Apja szobafestő és címfestő volt. Petrik mégis csak 1936-ban, húszéves korában kezd festészetet tanulni (Szabadkán született 1916. május 20-án). Magántanítója Sava Rajković (1903—1977) festő és díszlettervező volt, „világlátott” művész, 1932-ben tért vissza Párizsból, ahol két évet töltött André Lhote neves iskolájában. Petrik azonban leginkább Balázs G. Árpád és Hangya András műveit tanulmányozva ismerkedett a festészettel. Ez utóbbi döntő hatással volt rá. Azokban az években Hangya tehetsége nagy sikerrel jut kifejezésre a szabadkai környezetben. A sajtó felhívja rá a figyelmet, műveit pedig egy kirakatban állítják ki.

„Mint kezdő festőcske hetente többször is elsétáltam Spitzer műkereskedő boltja előtt, hogy megnézzem, van-e újabb Hangya-festmény a kirakatban” — meséli Petrik (*Híd*, 1978. március, 379—380. old.).

A szerény ifjú számára, aki titokban a festői hivatást kívánja életpá-